

عنوان و نام پدیدآور:	حقیقت‌مندگاری / ابوالقاسم شاکر؛ [تهیه‌کننده] پژوهشگاه علوم اسلامی امام صادق علیه‌السلام.
مشخصات نشر:	قم: پژوهشگاه علوم اسلامی امام صادق (ع)، انتشارات زمزم هدایت، ۱۳۹۶.
مشخصات فیزیکی:	ج. ۴.
شابک:	دوره ۹-۵۴۳-۲۴۶-۹۶۴-۹۷۸ ج. ۱-۵۴۳-۲۴۶-۹۶۴-۹۷۸ : ۱۸۰۰۰۰ ریال ج. ۲-۵۴۳-۲۴۶-۹۶۴-۹۷۸ : ۱۳۰۰۰۰ ریال ج. ۳-۵۴۳-۲۴۶-۹۶۴-۹۷۸ : ۱۰۰۰۰۰ ریال ج. ۴-۵۴۳-۲۴۶-۹۶۴-۹۷۸ : ۱۴۰۰۰۰ ریال
وضعیت فهرست‌گذاری:	مستند.
یادداشت:	کتابنامه.
موضوعات:	۱. تاریخ تشیع / ابوالقاسم شاکر. -- ج. ۲. میراث حدیثی شیعه؛ ریشه‌ها و رویش / امجدنقی شاکر. -- ج. ۳. عقاید شیعه / اسدالله کدخدایان. -- ج. ۴. شیعه / مصطفی اخوندی.
موضوع:	شیعه
موضوع:	Shi'ah
موضوع:	شیعه - تاریخ
موضوع:	Shi'ah -- History
موضوع:	شیعه -- احادیث شیعه
موضوع:	Shi'ah -- Hadiths (Shiite)
موضوع:	شیعه -- عقاید
موضوع:	Shi'a'h -- Doctrines
موضوع:	اصول فقه شیعه
موضوع:	*Islamic law, Shi'ite interpretation and construction
شناسه افزوده:	شاکر، محمدنقی، ۱۳۶۲ -
شناسه افزوده:	کرد فیروزجایی، اسدالله، ۱۳۴۶ -
شناسه افزوده:	اخوندی، مصطفی، ۱۳۳۷ -
شناسه افزوده:	پژوهشگاه علوم اسلامی امام صادق (ع)
شناسه افزوده:	پژوهشگاه علوم اسلامی امام صادق (ع)، انتشارات زمزم هدایت
شناسه افزوده:	Sadiq Research Institute of Islamic Sciences, Zamzam
شناسه افزوده:	Hedayat
رده‌بندی کنگره:	۱۳۹۶ ش ۱۶ ج ۷ / ۲۳۹ BP
رده‌بندی دیوبندی:	۲۹۷/۵۳
شماره کتابشناسی ملی:	۴۷۵۹۸۳۸

حقیقت ماندگار - کتاب چهارم

فقه شیعه

پژوهشگر علم اسلامی امام صادق (ع)

مصطفی آخوندی

زهدیت
انتشارات

تذکره
حقیقہ ماندگار
کتاب چاپ ۳
فقه سیعہ

تہیہ کنندہ: پژوهشگاہ عالم اسلامی امام صادق (ع)
نویسنده: مصطفیٰ آخوندی
ناظر علمی: آیت الله نجم الدین عینی
ناظر نهایی: عزت الله معتمد
سرپرستار: حسین قاسم حمزہ
ویراستار: مجتبیٰ مہدوی سعیدی
واپایش نهایی: عبدالرحمن حیاتی اصل
ناظر چاپ: علی رضاوند
ناشر: زمزم ہدایت

چاپ: سلمان فارسی ۵ نوبت چاپ: لول ۵ تاریخ چاپ: تابستان ۱۳۹۶
شمارگان: ۵۰۰ قیمت: ۱۴۰۰۰ تومان
شابک: ۲ - ۵۴۲ - ۲۴۶ - ۹۶۴ - ۹۷۸
شابک دورہ: ۹ - ۵۴۳ - ۲۴۶ - ۹۶۴ - ۹۷۸

آدرس ناشر: قم خیابان دورشہر، تپش کوچہ ۳، بلاک ۸۱
تلفن: ۰۲۵-۳۷۷۳۰۷۳۵، همراہ: ۰۲۵-۳۵۳۲۸۸۷

فهرست مطالب

۹	پیشگفتار
۱۳	مقاله
	فصل اول: سرچشمه فقه تشیع و مقایسه آن با اهل سنت
۱۵	۱-۱. مقدمه
۱۶	۱-۲. چیستی فقه
۱۷	۱-۳. جایگاه علم فقه
۱۷	۱-۴. مراحل فقه شیعه
۱۸	۱-۴-۱. مرحله نخست: عصر سیر و دوره تشریع
۱۹	۱-۴-۲. مرحله دوم: عصر ائمه اطهار (ع) و اهل بیت (ع) (تأخیر)
۴۰	۱-۴-۳. مرحله سوم: عصر اجتهاد و استنباط
	فصل دوم: منابع احکام از نگاه شیعه و اهل سنت
۶۶	۲-۱. مقدمه
۶۷	۲-۲. منابع احکام
۶۸	۲-۳. اجتهاد از دیدگاه شیعه
۶۹	۲-۳-۱. انفناح باب اجتهاد
۷۰	۲-۴. اجتهاد از دیدگاه اهل سنت
۷۱	۲-۵. بررسی منابع فقه
۷۳	۲-۵-۱. قرآن
۷۵	۲-۵-۲. سنت
۹۰	۲-۵-۳. اجماع
۹۳	۲-۵-۴. دلیل عقل

۵-۵-۲ منابع دیگر در فقه اهل سنت ----- ۹۸

فصل سوم: مسئله نسخ احکام از سوی امام

- ۱-۳. مقدمه ----- ۱۰۵
- ۱-۳. معناکاوی نسخ ----- ۱۰۵
- ۱-۲-۳. نسخ در لغت ----- ۱۰۵
- ۲-۲-۳. نسخ در اصطلاح ----- ۱۰۶
۳. تفاوت نسخ با تخصیص ----- ۱۰۸
- ۴-۳. تفاوت نسخ با اداء ----- ۱۰۸
- ۵-۳. آیا نسخ احکام الهی جایز و امکان پذیر است؟ ----- ۱۱۰
- ۶-۳. تفاوت نسخ شارع و غیر شارع ----- ۱۱۳
- ۷-۳. نسخ از منظر قرآن ----- ۱۱۴
- ۳-۷-۱. گونه های نسخ در قرآن ----- ۱۱۶
- ۸-۳. نسخ حکم الهی در مکتب اهل سنت ----- ۱۲۰
- ۹-۳. نسخ در مکتب خلفا و اهل سنت ----- ۱۲۳
- ۱-۹-۳. تحریف قرآن ----- ۱۲۳
- ۲-۹-۳. تحریم از دواج موقت (منعه) ----- ۱۲۶
- ۳-۹-۳. نماز تراویح ----- ۱۳۲
- ۴-۹-۳. کم و زیاد کردن اذان ----- ۱۳۵
- ۵-۹-۳. تغییر در چگونگی وضو ----- ۱۳۸
- ۶-۹-۳. نماز مسافر ----- ۱۴۱
- ۷-۹-۳. تکف (دست به سینه بودن) در نماز ----- ۱۴۱
- ۸-۹-۳. روزه گرفتن در سفر (روزه مسافر) ----- ۱۴۷

فصل چهارم: مسئله تقیه

- ۱-۴. مقدمه ----- ۱۵۲
- ۲-۴. معناکاوی تقیه ----- ۱۵۳
- ۱-۲-۴. تقیه در لغت ----- ۱۵۳

۱۵۴	۲-۲-۴. تقيه در اصطلاح فقیهان
۱۵۵	۳-۴. ادله مشروعیت تقيه
۱۵۶	۳-۳-۱. دليل نخست: مشروعیت تقيه از منظر قرآن
۱۶۱	۳-۳-۲. دليل دوم: مشروعیت تقيه در روايات شيعه و سنی
۱۶۷	۳-۳-۳. دليل سوم: مشروعیت تقيه با دليل عقلی
۱۶۸	۳-۳-۴. دليل چهارم: سيره صحابه و تابعان
۱۷۱	۴-۱. مشروعیت و حماز تقيه در مکتب خلفا
۱۷۱	۴-۴-۱. مکتب شافعی
۱۷۲	۴-۴-۲. مکتب شافعی
۱۷۲	۴-۴-۳. مکتب مالکی
۱۷۲	۴-۴-۴. مکتب حنبلی
۱۷۳	۴-۵. تقيه در مکتب اهل بیت (ع)
۱۷۴	۴-۵-۱. تقيه خوفی
۱۷۸	۴-۵-۲. تقيه مداراتی
۱۸۴	۴-۶. پاسخ به چند شبهه
۱۸۴	۴-۶-۱. تقيه و نفاق
۱۸۵	۴-۶-۲. تقيه و سازش
۱۸۵	۴-۶-۳. تقيه مسلمان از مسلمان

فصل پنجم: تولی و تبری

۱۸۷	۵-۱. مقدمه
۱۸۸	۵-۲. معاکاری تولی و تبری
۱۸۸	۵-۲-۱. تولی
۱۸۹	۵-۲-۲. تبری
۱۹۰	۵-۳. حقیقت تولی و تبری
۱۹۲	۵-۴. ریشه قرآنی تولی و تبری
۱۹۳	۵-۵. گونه‌های ولایت

- ۱۹۳----- ۵-۱. ولاء محبت و نصرت
- ۱۹۶----- ۵-۲. ولاء سرپرستی و ولایت
- ۱۹۷----- ۵-۶. ولایت چه کسانی واجب است؟
- ۱۹۷----- ۵-۶-۱. ولایت های واجب
- ۲۰۲----- ۵-۶-۲. ولایت های ممنوع
- ۲۰۴----- ۵-۷. تبرّی از چه کسانی لازم است؟
- ۲۰۷----- ۵-۱. افقه و احادیثی تولى و تبرّی
- ۲۱۲----- ۵-۹. شرایط تحقق تولى و تبرّی
- ۲۱۲----- ۵-۹-۱. معرفت
- ۲۱۳----- ۵-۹-۲. تلازم و پیوستگی تولى و تبرّی
- ۲۱۳----- ۵-۹-۳. تبيين و تبیین عملی، نه زبانی
- ۲۱۴----- ۵-۱۰. تفاوت برائت و بای و لعن
- ۲۱۷----- ۵-۱۰-۱. لعن در قرآن
- ۲۱۹----- کتابنامه

پیشگفتار

اسلام، نام مجموعه‌ای از آرزوها، باارف، اخلاقیات و احکام شرعی است که بر واپسین پیام‌آور الهی حضرت محمد بن عبدالله ﷺ به عنوان کامل‌ترین دین الهی نازل شده است. منابع اصلی دین اسلام را کتاب و سنت نبوی ﷺ یعنی قرآن و همچنین سنت نبوی شکل می‌دهد. پرسش مهم این است که تفسیرکننده صحیح و بی‌خطای قرآن و انتقال‌دهنده مطمئن سنت نبوی برای مسلمانانی که پیامبر اسلام ﷺ را ندیده و مستقیماً سخنان حضرت را ندیده‌اند، چه کسانی‌اند؟ وجود اختلاف در برداشت و قرائت‌های گوناگون و گاه متضاد از قرآن و همچنین تفاوت در سخنان نقل شده از رسول خدا ﷺ همواره پرسش را نشان می‌دهد. به بیان دیگر، وجود کانال‌های متعدد که هر یک ادعای حقانیت و درستی ارتباط با رسول خدا ﷺ را دارند، بررسی این پرسش را ضرورت می‌بخشد.

برای فراهم آمدن زمینه معرفت صحیح و دقیق به حقایق تشیع، این مهم در چهار کتاب شامل: تاریخ تشیع (کتاب اول)، میراث حدیثی شیعه (کتاب دوم)، عقاید شیعه (کتاب سوم) و فقه شیعه (کتاب چهارم) تبیین و ترسیم می‌شود.

این مجموعه چهار جلدی کوشیده است، با تمسک به آیه مبارک: «قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ إِنَّمَا يَتَذَكَّرُ أُولُوا الْأَلْبَابِ (زمر: ۹)؛ بگو: آیا کسانی که می دانند با کسانی که نمی دانند یکسان اند. تنها خردمندان متذکر می شوند.» به ترویج دانش و آگاهی لازم در زمینه مسیر قابل پذیرش پس از رسول خدا ﷺ؛ بپردازد و زمینه پیروی از بهترین گفتارها را فراهم کند:

فَبَشِّرْ عِبَادَ الَّذِينَ يَسْتَمِعُونَ الْقَوْلَ فَيَتَّبِعُونَ أَحْسَنَهُ أُولَئِكَ الَّذِينَ هَدَيْتَهُمُ اللَّهُ وَأُولَئِكَ هُمْ أُولُوا الْأَلْبَابِ (زمر: ۱۷-۱۸).

پس بشارت ده، آن کسانی که به سخن گوش می دهند و از بهترین آن، پیروی می کنند، ایشان اند کسانی که خدا هدایتشان کرده و اینان خردمندانند.

خداوند در قرآن، این هراوانی را درباره دوری از پیروی بی چون و چرا از اکثریت آورده است و تبعیت از خود را همراه با حدس و گمان را گمراهی دانسته است:

وَإِنْ طُبِعَ أَكْثَرُ مَنْ فِي الْأَرْضِ يَضْلُوكَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ إِنْ يَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَإِنْ هُمْ إِلَّا يَخْرُصُونَ (انعام: ۱۱۶).

اگر از بیشتر کسانی که در روی زمین هستند اطاعت کنی، تو را از راه خدا گمراه می کنند؛ (زیرا) آن ها تنها پیرو گمان اند، و تخمین می زنند (واهی) می زنند.

در کنار گوشزد کردن دوری گزیدن از همراهی با اکثریت، پیروی از رسول خدا ﷺ و نور نازل شده با وی را سبب رستگاری معرفی کرده است.

الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الرَّسُولَ النَّبِيَّ الْأُمِّيَّ الَّذِي يَجِدُونَهُ مَكْتُوبًا عِنْدَهُمْ فِي التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ يَأْمُرُهُمْ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَاهُمْ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُحِلُّ لَهُمُ الطَّيِّبَاتِ وَيُحَرِّمُ عَلَيْهِمُ الْخَبَائِثَ وَيَضَعُ عَنْهُمْ إِصْرَهُمْ وَالْأَغْلَالَ الَّتِي

كَانَتْ عَلَيْهِمْ فَأَلْزَيْنَا آمَنُوا بِهِ وَغَزَّوْهُ وَنَصَرُوهُ وَاتَّبَعُوا النُّورَ الَّذِي
أُنْزِلَ مَعَهُ أُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ (اعراف: ۱۵۷).

همان ها که از فرستاده (خدا)، پیامبر «آمی» پیروی می کنند پیامبری که
فاتش را، در تورات و انجیلی که نزدشان است، می یابند آن ها را به
معروف دستور می دهد، و از منکر باز می دارد آشیای پاکیزه را برای آن ها
حلال می شمرد، و ناپاکی ها را تحریم می کند و بارهای سنگین، و
رنجی های را که بر آن ها بود، (از دوش و گردنشان) بر می دارد، پس
کسی که او ایمان آوردند، و یاری اش دادند، و از نور نازل شده با او
پیروی کردند آنان، نجات یابانند.

از این رو شناخت یافتن به مسیر رسول خدا ﷺ و پیروی کردن از سخنان
ایشان، لازمه سعادت و رستگاری است. با توجه به این اهمیت و بر همین
اساس باید دانست هدف این مجموعه کتاب حاضر ایجاد بحران یا توهین به
سایر مذهب ها و گروه ها نیست، بلکه هدف اصلی فراهم کردن زمینه آگاهی
درست جامعه اسلامی از حقایق مذهب تشیع (امامیه) است. فراهم آمدن این
آگاهی از ترویج افکار و سخنان نادرست و نسبت های دروغ تو سط برخی
مغرضان جلوگیری می کند؛ چرا که نمی توان با اتهام زدن و دروغ بستن،
دیگران را باطل دانست، بلکه نخست باید سخن همدیگر را بشنید و آن گاه
گفتار حق و درست را باروی باز بپذیریم. بر این اساس آنچه به قلم آمده است،
از سرانصاف و دوری از تعصب و تنها به جهت نمایش دادن حقیقت بوده
است.

خداوند یگانه ولی توفیق است

و از او همواره یاری می جوییم.

مدیر طرح و پروژه

پیش‌گاز

اسلام باب هدايت و تهاديت كلى است كه خداوند آن را توسط پيامبر اعظم ﷺ به مردم عرضه نمود. (إِنَّ إِلَهَكُمْ لَوَاحِدٌ عِنْدَ اللَّهِ الْإِسْلَام).

رسول خدا ﷺ چنان كه در حديث ثقلين آمده است، جهت گمراه نشدن مردم پس از خود، آنان را به دو طريق مهم سفارش كرد: كتاب خدا و سنت اهل بيت ﷺ خود.

شيعه به عنوان پيروان مكتب اهل بيت ﷺ، به سفارش پيامبر عمل کرده و با هدايت‌هاى پيشوايان معصوم ﷺ بر طريق اسلام بقرار گرفتند؛ هر چند كه در طول تاريخ به خاطر پيوندشان با اهل بيت پيامبر ﷺ مورد تهميد مهربى و خشم حاكمان ستمگر قرار داشتند.

آنچه فقه مكتب اهل بيت ﷺ را از ديگر رهايت‌هاى اسلامى متميز ساخته عبارت‌اند از: پيوند عميق و ناگسستنى آن با قرآن و سنت پيامبر و اهل بيت ﷺ؛ و بهره‌جستن منابع فقهى آن از پيشوايان معصوم ﷺ، كه خود احكام الهى را بى واسطه از پيامبر ﷺ گرفتند.

اين اثر، كه در پنج بخش سامان يافته، داراى ويژگى‌هاى زير است:
نخست: تلاش شده است تا مثنى روان و بدون تكلف و در عين حال متقن و وافى به معنا و مقصود باشد؛

دوم: نزدیک به دویست منبع در تدوین آن مورد مطالعه قرار گرفته و تلاش شده است تا در مرحله نخست، منابع اهل سنت و آنگاه آمیزه‌ای از دو منبع شیعی و اهل سنت به کار گرفته شود؛

• سوم: متن حاضر با نظارت استاد گران قدر آیت الله نجم الدین مروجی طبسی رحمته الله و ارائه رهنمودهای لازم از سوی ایشان به سامان رسیده و با دقت غیبا و صفت مورد بررسی و ارزیابی علمی قرار گرفته است؛ از این رو به لحاظ اعتبار، استواری و صحت، مورد تأیید می باشد.